

izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino
vred in v Mariboru s
pošiljanjem na dom
za celo leto K 5.—
za pol leta „ 2.60
za četrť leta „ 1.30

Naročnina se pošilja
upravnistvu v tiskarni
sv. Cirila, koroške
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Določniki katol. tis-
kovnega društva do-
bivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobé
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 k.

Rokopisi se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 12 h, dvakrat 18 h,
trikrat 24 h.

Štev. 12.

V Mariboru, dne 24. marcija 1898.

Tečaj XXXII.

Vabilo k naročbi.

Z mesecem marcijem poteklo je naročnikom četrletnikom naročilo. Prosimo torej, naj se podvizajo nadalješnjo naročnino doposlati, da se jim dopošiljanje lista ne pretrga ali ustavi. List stane do 1. julija 65 kr., do 1. oktobra 1 fl. 30 kr. in do konca leta 1 gld. 90 kr. — Naročnina, nova in zastala, naj se nam pošlje po poštinih nakaznicah.

Upravništvo.

Iz državnega zbora.

Gauč in Thun.

Po preteku nekoliko več kakor treh mesecev se je dne 21. marcija zopet sešel državni zbor. Našim bralcem je znano, da je začetkoma decembra 1897 prevzel poprejšnji naučni minister Gauč Badenijevo zapuščino ter sestavil novo ministerstvo, obstoječe iz samih uradnikov. Minister Gauč je veljal kot poseben ljubljenelec presvetl. cesarja in se je sploh sodilo, da Gauč bode ustrajal v svoji službi dolgo časa. Toda kakor bi pihnil: Gauč je zginil s pozorišča in grof Franc Thun je postal pred nekaterimi dnevi ministerski predsednik.

Zakaj je moral odstopiti Gauč? Uzrokov je več. Prvič ni imel zaupanja prav pri nobeni stranki državnega zbora. Drugič so sprevideli Ogrji, da Gauč ni sposoben mož, ki bi mogel napraviti pogodbo med Avstrijo in Ogersko. Govori se torej, da so Ogrji pritiskali na krono, naj odstrani Gauča. Tretjič je napravilo slab utis na vzgoraj, da so nemški

visokošolci pred nekaterimi tedni strahovali slovanske dijake in je Gauč pokazal v celi tej zadevi premalo energije. Predstavil se je torej dne 21. marcija grof Franc Thun kot ministerski predsednik in svoje tovariše kot ministre. Med temi ministri je tudi bivši mladočeski poslanec dr. Kaizl kot finančni minister. Kako se pač na zemlji vse spreminja! Pred par leti so si bili še v laséh Mladočehi in grof Thun, kot takratni češki cesarski namestnik, ki je vsled ropotanja Mladočehov moral odstopiti. Danes sta si pa Thun in Mladočeh Kaizl najboljša prijatelja! Vprašanje je, kako dolgo bo trajalo to prijateljstvo? Enako nam je nerazumljivo, kaj dela v družbi Mladočehov trgovinski minister, nemški liberalci dr. Bärnreither. Dozdeva se nam, da Thunovo ministerstvo je ponovitev Windischgrätzovega koalicijskega ministerstva, ki se tudi ni moglo dolgo vzdrževati, ker je bila v njem premnogo raznovrstnih, da, po svojih načelih nasprotnih si oseb.

Volitev predsednika.

Ko se je dne 21. marcija o polu dvanajsti uri začelo zborovanje, pokliče ministerski predsednik Zurkana kot najstarejšega poslanca, naj prevzame predsedstvo ter naj izvrši izvolitev predsednika državnemu zboru. Zurkan je pravoslaven duhovnik in šteje nad 80 let, pa ima še kaj čvrst glas in je rešil svojo nalogo prav dobro. Izmed 244 oddanih glasov je bilo 41 praznih, 195 glasov je dobil dr. pl. Fuchs. Nemški liberalci, kakor se danes imenujejo, nemški naprednjaki in nemški na-

rodnjaki, potem krščanski socijalisti se niso udeleževali glasovanja.

Med novimi poslanci smo med oddajanjem glasovnic zapazili nekatere po imenu že znane može, kakor poljskega duhovnika Stojalovskega. Ta mož je že precej prileten, je bil nekaj časa nasproten katoliški cerkvi, pa se je s sv. sveto cerkvijo zopet spravil in je prišel zdaj v državni zbor. Nekaj somišljenikov je imel že poprej v državnem zboru, ki so bili zlasti udom krščanske slovanske narodne zveze prav prijazni. Mogoče, da pristopijo k naši zvezi, v kateri smo ostali Slovenci (15), Hrvati (11), Rusini (7) in Čeh dr. Stojan.

Novi predsednik dr. pl. Fuchs je zelo prikupljivega obnašanja, izvrsten pravdoslovec in ga spoštujejo vse stranke državnega zbora. S to izvolitvijo smemo tudi mi Slovenci biti prav zadovoljni, ker dr. Fuchs želi, da se vsem narodom v Avstriji pravica deli. Gg. kateketom naj še naznamim, da je ravno dr. Fuchs pretečeno leto pregledal predlog slovenskega poslanca, predno se je zbornici predložil, kako se naj uravna kateketična nagrada, ter ga posebno odobral.

Ko so suroveži Schönererjanci čuli, da je dr. Fuchs izvoljen v predsednika, so začeli kričati, rekoč: «Ta državni hudodelnik spada v ječo! V ječo z njim!» Kričali so v enomer tudi med govorom, v katerem se je novi predsednik zahvalil za zaupanje in prosil za podporo vseh strank ter zaklical živio presv. cesarju. Veselo znamenje, da so ti divjaki bili osamljeni. Obljubili so pa, da hočejo razbijati in kričati tako dolgo, dokler bo pred-

Listek.

Od doma.

(Piše posestnik J. K. Primurski).

IV. Srečno smo potniki dospeli v Marjino Celje. To je trg, ki šteje nekaj čez sto hiš, in malone polovica istih so gostilnice. Nas romarjev je bilo čez tisoč oseb, in vsi smo lahko prišli pod streho. Kolikor sem imel priložnost opazovati prostore, bili so vsi za ptujce čedno oskrbljeni, postelje snažne; teh je po nekaterih hišah po petdeset in še več. Za ležišče si plačal po 6 ali 10 kr., pa tudi po okoliščinah dražje. Postrežba se je sicer marsikateremu zdela predraga, ali v resnici draga bila ni, če pomisliš, kako daleč da se morajo živila privržati v to od sveta oddaljeno okolico med težko pristopnimi gorami.

V obližju trga, v obližju slovečega svetišča Marijinega zelenijo travniki, opaziš pa tudi njive, ali največ vidiš gozda, in sicer šilovja t. j. smreka, bor, mecesen, tako pač sploh po tamošnjih planinah. Zgodovina tega kraja je stara okoli sedem sto let, sega v dvanajsto stoletje. Tistokrat si je po tamošnjih še neobdelanih in samotnih krajih iskalo ljubelega kruha že veliko ljudij. Nikjer blizu ni bilo cerkve, kamor bi reveži drvarji zamogli

hoditi k službi božji. O razmerah se je zvedelo v benediktinskem samostanu pri Sv. Lambertu, in opat Oton je leta 1157. med drvarje odposlal misijonarit petero menihov iz reda sv. Benedikta. Ti redovniki so v planinah službovali kot duhovniki in učitelji. Iz samostana so bili s seboj vzeli kip, t. j. iz lipovega lesa izrezano podobo, ki je predstavljala preblaženo Devico Marijo. Okoli tega kipa so se zbirali tistokrat menihi in drvarji; ravno tisti kip se nahaja dandanes v kapelici sredi cerkve v Marijinem Celju. Pri tem kipu se od leta do leta zbira tisoč in tisoč častilcev Marijinih, okoli njega smo se zbrali dne 11. avgusta tudi mi stajarski Slovenci. Kip so misijonarji imeli shranjen, kakor so pač mogli pripraviti, v lesenej bajtici. To je bila prvotna cerkvice. Henrik, mejni grof Moravski, je okoli lesenjače dal postaviti kamenito še zdaj stoječo kapelico, okoli kapelice pa je pozidal prostornejšo cerkev. Pred šeststo leti je kralj Ljudovik to cerkev, ker je za število obiskovalcev bila že pretesna, dal podreti ter namesto nje povzdigniti novo prostornejšo stavbo. Temeljni kamen za sedanjjo hišo božjo pa so položili leta 1644.

Kakor je to pri romarjih navada, smo tudi mi, kar nas je prišlo od Mure in Drave in Save, v cerkev se podali skupno in slovesno. Oskrbeli smo si sveče. Potem smo se

zbrali na trgu blizu cerkve. Iz iste se je prinesel med nas kip, ki predstavlja preblaženo Devico Marijo. Pridružila se nam je tudi godba. Začeli smo se pomikati v procesijo. Se zvonika so nas pozdravljali veličastni glasovi zvonov. Moleč in prepevajoč smo prekorakali štirideset stopnjic, od tega torišča bilo je treba vsakemu storiti še kakih trideset korakov in stopil je v cerkev, v svetišče Marijino. S svetim strahom smo se od vhoda po levej ladji gibali naprej proti prednjemu oltarju in odtod po drugostranskej ladji. Krenili smo proti Marijini kapelici, ki stoji na sredini hrama božjega. Tukaj smo bili pri večernicah. In po svetem opravilu se nam je oznanil vzpored za drugi dan.

Sledečega jutra so že od štrte ure naprej božjepotniki vzprejemali sakramenta sv. pokore in presv. Rešnjega Telesa. Ob devetej uri pa smo imeli svečano sv. mašo v Marijini kapeli. Potem je bila pridiga. Govorili so č. g. dr. A. Medved, gimnazijski profesor v Mariboru. Po službi božji smo romarji dobili prosto, da smo si lahko ogledali cerkev in njene znamenitosti.

Marijacejska cerkev ima štiri stolpe, t. j. v pročelju tri zvonike, v ozadju pa kupolo. Glavni vhod se nahaja pod srednjim zvonikom. Tukaj na vsakej strani stoji na stebru po jeden velikan z Marijino podobo v roki.

sedoval dr. Fuchs. Glejte te norce! Čeravno je večina avstrijskega ljudstva slovanska, so vendar izvolili poštenega katoliškega Nemca v predsednika; toda pruska Schönererjeva garda vendar ni zadovoljna. Ti ljudje bi rajši bili že danes Prusi, kakor jutri.

Predsednik dr. Fuchs je tudi omenil, da sklep, ki ga je napravil državni zbor dne 25. novembra 1897, da se imajo kričaći, če treba, tudi s silo zapoditi iz državnega zbora, ni zdaj več veljaven. Toda oglašili so se k besedi dr. Pergelt, dr. Steinwender, grof Stürgkh, socijalni demokrat Daszynsky, Wolf, dr. Lueger in Schönerer, ki so izrekli v imenu tovarišev, da dne 25. novembra se ni napravil veljaven sklep, da to je bilo le nasilstvo, ki se je godilo nad kričaćimi poslanci, da, Schönerer je stavil predlog, naj državni zbor izreče, da zdajšnji predsednik in takratni podpredsednik, dr. Fuchs se ima zapreti v državno ječo, ker je tudi zakrivil ta sklep. Predsednik dr. Fuchs, dobra duša, je dal glasovati o tem predlogu, jeli ga naj zaprejo v ječo. Toda izmed 400 poslancev se jih je le — pet Schönererjancev vzdignilo zanj. Schönerer pa je ves razdivjan kričal v eno mer: «Dr. Fuchs pa vendar sodi v ječo». Ali nihče se ni zmenil za to krokanje divjega pijanca.

Thunov program.

Slednjč se je oglašil k besedi novi ministerski predsednik grof Thun. Moža sodijo kot prav pametnega in srčnega, če tudi ne kot posebno učenega. Prebral nam je načrt, po katerem želi vlada postopati. Držal se bo teh-le vodil: 1) Želi, naj državni zbor mirno deluje na blagor vsem avstrijskim narodom. Tega mirnega sodelovanja je posebno zdaj treba, ko se mora skleniti pogodba z Ogersko. 2) Njegova vlada hoče skazovati pravico vsem narodom ter skrbeti, da se olajšajo bremena vsem stanovom in je imenoval med temi tudi kmete. Res lepe besede! A takih besed smo slišali že mnogo! Nato so se oglašili mnogi poslanci k besedi: dr. Steinwender, dr. Pergelt, Zeller in Wolf, ki niso zadovoljni z besedami ministerskega predsednika. Po njihovem mnenju bi bil moral novi ministerski predsednik odpraviti strašne krivice, ki se godijo Nemcem vsled jezikovnih naredb, potem bi se dalo govoriti dalje v blagor ljudstva. Wolf je rekel: «Dokler ne bo nemščina državni jezik, tako dolgo ni mira v Avstriji». Sklenilo se je torej, da se je v naslednji seji — v sredo — vršil razgovor o programu (načinu vladanja) nove vlade.

Ta dva kipa predstavljata zgoraj imenovana moža, namreč mejnega grofa Henrika, ki je na Moravskem vladal okoli leta 1200., in kralja Ljudovika. Oba vladarja sta pripomogla največ, da je Marijino Celje zaslovelo. Moravski grof Henrik pa njegova soproga sta bila hudo vzbolela. V svojih križih sta prosila za pomoč Marijo. Ta prošnja ni ostala brez uspeha. Nanagloma sta oba ozdravela popolnoma. Po posebnem naročilu božjem sta se prišla zahvaljevat na Štajarsko, v planinski kraj, ki danes slovi pod imenom Marijino Celje. Tudi kralj Ljudovik je leta 1363. iskal pomoči pri Mariji; ta mu dala pogum, da je z 12.000 svojih vojakov upal iti nad grozovite Turke, katerih je po številu petkrat več prihrumelo na Ogersko, in sovražnika je srečno premagal. V zahvalo je Ljudovik s svojimi vojniki potem šel na božjo pot v Marijino Celje. Mejni grof Henrik in kralj Ljudovik, ki sta kraj obiskala in tam cerkve zidala, torej zaslužita, da še sedaj pri cerkvi stojita v podobi in romarjem takorekoč govorita: «V potrebah zatekajte se za pomoč k Mariji, ki je pomogla nama, ona tudi vaših priporočil ne bode puščala v nemar».

Smešnica. Žena: »Zelje kaj rada jem, na zelji bi smrt pojela«. — Mož: »Le jej, stara, le jej, saj ti ga privoščim!»

Deželna viničarska šola v Slovenskih goricah.

Glavni vir dohodkov prebivalcem Spodnjega Štajarja je vino. Vzemimo, da ima kmet vinograd, ki meri 2 oral. Če ga pošteno obdeluje, mu mora dajati pri našem starem trsu povprek na leto po 13 polovnjakov vina, ki je vredno, liter po 20 kr., 735 gld. Čistega dobička ostane pa, ako odračunimo za obdelovanje, dačo in druge potrebe 400 gl., 335 gld. Ali ni to lep dohodek? Če cenimo vinograd na 2000 gld., se obrestuje glavnicca po 16—17%. Nese li živinoreja, ali sadjarstvo, ali gozdarstvo toliko? Zato se ni čuditi, da se je vinarstvo po Spodnjem Štajarju tako razširilo; danes je z vinsko trto porastlih nad 40.000 oralov. Od vinogradov je v prvi vrsti zavisno blagostanje večjega dela Spodnjega Štajarja; z njimi se večina Slovencev dviga, z njimi pa tudi pada. Zatorej pa nam bodi, kjer bivamo v vinorodnih krajih, glavna skrb za vinograde!

Vladi, ki tirja davek, je dolžnost, da podpira ljudstvo v pridelovanju pridelkov, vzlasti glavnih, in sicer s tem, da snuje strokovne šole, oskrbuje boljše vrste, da uravnava davek po dohodkih, da daja po potrebi brezobrestna posojila itd. «No, vlada stori vse to», utegne se nam reči: «v Mariboru imate vinarsko in sadjarsko šolo, deželne trsnice vam prodajajo za mal denar najlepše amerikance, davek se mu zniža, kdor ima trsno uš, in brezobrestno posojilo dobi, kdor začne napravljati ameriški vinograd». Mi pa pravimo: «To je vse res, ali večina teh pripomočkov pač ima vrednost le za tistega, ki ve vsake duri in o pravem času najti, ki si ve napisati prošnjo tje in tje, skratka za tistega, ki je že bolje premeten in vaje, stiskavati uradne kljuke». Kjer so naše ljudske šole zdrave, tam si kmetje tudi vedó pomagati, in se njim godi bolje; kjer pa se ves ljubi dan mlati le blažena nemščina, tam izstopajo otroci iz šole z meglenim duhom in potrto voljo in so v praktičnem življenju reveži. «Kar pa se tiče vinarske in sadjarske šole v Mariboru», da popolnimo svoj odgovor, «ta ne služi nam, ampak Nemcem, ker je trdo nemška; mi imamo le čast, da za njo tretjino plačujemo, t. j. 5000 gl. na leto, ker mora vsako leto 15.000 gld. deželna blagajnica dostaviti». In ravno strokovne šole bi nam lahko bile v največjo korist. Zatorej pa je tudi Nemci tako uvažujejo. Zraven vinarske šole v Mariboru imajo še «deželno viničarsko šolo» blizu Lipnice, ki je prav praktično ustrojena. Šola ima namen odgajati dobre viničarje, ki svoj posel temeljito razumejo, in so torej vinorodnemu kraju prevelike vrednosti. Sprejemajo se vanjo viničarski fantje ter se v njej vadijo in učijo jedno leto. Vse je brezplačno, še dobi vsak nekaj na roko. Šola stane deželo na leto okoli 6000 gld. Taka šola bila bi za naš Spodnji Štajar pravi blagoslov, toda nimamo je. Nemci pa imajo še jedno tako šolo in sicer pri Mariboru, t. j. pri takozvanem grajščinskem vinogradu za ribniki. 2000 gld. daja za njo dežela, 3600 gld. pa štajarska hranilnica. Vrhu tega imajo Nemci še priliko, o vinarstvu se kaj naučiti na poljedelski šoli v Grottenhofu pri Gradcu. V nobeni imenovanih šol ni slišati niti besedice slovenski, torej tudi ne moremo reči, da bi katera veljala nam. Le plačevati smemo. Mi, ki imamo nad 40.000 oralov vinogradov, nimamo niti jedne šole, Nemci, ki imajo 15.000 oralov, 4, pišemo štiri. Po vsej pravici zgrabi človeka, če to preišlje sveta jeza, da ne ve, kaj bi na to rekel. Ko bi se nam tako dobro godilo, da bi smeli metati denar skozi okno! In koliko ga moramo zmetati vsako leto Nemcem v malho! Naj se oglasi slovenski kmet, ki se sme pohvaliti s koristjo, ki mu jo je dala recimo vinarska šola v Mariboru! Če je dal sina vanjo, se mu je narodno izneveril ali vsaj slovensčine odvalil, druge dobrote, kakor trse, drevesca pa uživa gospoda, mestna in druga, ki si svoje vinograde in sadonosnike

krasno opravlja, dočim se slovenski kmet po njih ozira z golega brega solznim očesom. Kaj naj hočemo? Ali naj zahtevamo 10 vinarovskih oziroma viničarskih šol?

Nemška gospoda v Gradcu in izven Gradca! Ne bodemo toliko tirjali, ker nismo vajeni, od vas pričakivati pravičnosti. Pohlevno in ponižno prosimo, da nam ustanovite jedno viničarsko šolo, kakoršno imajo Nemci pri Lipnici, pa s slovenskim učnim jezikom nekje v Slovenskih goricah. Ali ne vidite, da gladujemo, da nam preti smrt za lakoto? Kdo bode vam plačeval vsakoletno tretjino za vaše naprave, kakor gledališče, knjižnico, razne šole: srednje, meščanske, ljudske, strokovne in za drugo, če mi nikakor več ne bodemo imeli?

Naše gg. poslance pa nujno prosimo, naj se z vso silo potegnejo, da se nam šola, za katero prosimo, dovoli! Vsakdo rad živi; živeti pa more le, ako je kruha za najhujo potrebo.

Nekoliko slovenskih vinogradnikov.

Beseda za obmejne Slovence.

V obrambo ustavnih pravic slovenskega naroda se je oglašil v kranjskem deželnem zboru dne 28. febr. poslanec Ivan Hribar ter stavil poseben predlog, kako ima vlada čuvati slov. manjšino izven Kranjske. Iz njegovega lepega govora posnamemo le nekaj in sicer to:

«Obupni vzkliki doné k nam iz sosednjih dežel. Slovenec se mora boriti tam za biti ali ne biti. Po jedni strani brezobzirni Nemec, po drugi v svojih sredstvih neizbirčni Italijan pritiskata nanj z vso močjo. V tej borbi pa je osamljen. Le dobra njegova pravica in domovinska ljubezen sta mu pomočnici. Vlada, ki bi pred vsem poklicana bila, jemati ga v zaščito in braniti ga pred nasiljem, gleda samopašnemu Neronu jednako v areno, pričakujoč morda celo, da jej zadoni nasproti Slovenstva poslednji vzklik: «Ave, morituri te salutant!» Kaj čuda torej, ako obmejni Slovenci obračajo svoje oči zaupljivo k nam, pričakujoč, da jim iz središča Slovenije pride pomoč v nevarnem boju. In te pomoči so tembolje potrebni, ker ravno v naših dneh valovi politične strasti pluskajo tako visoko, ko še nikdar, odkar smo deležni postali ustavnega življenja».

Pojasnil je nato g. govornik temeljito, kako se godi Slovincem izven Kranjske in Hrvatom v Istri ter sklenil:

«Dolžnost naša je torej v ožgled teh dejstev bila, ko se nemški živelj zbira k odločilnemu naskoku na avstrijsko Slovanstvo, da sedaj, ko laški živelj kar besni proti Slovincem in Hrvatom v Istri, v Trstu in na Goriškem, povzdignemo svoj glas za rodne si brate, in da vlado spomnimo njene dolžnosti. Ravno te dni je objavila «Edinost» nekaj razglasov, katere so cesarske oblasti v letu 1848. izdale slovenskemu kot «državi in dinastiji zvesto udanemu narodu, na čegar hrabrost se je vedno zanašati». Pol stoletja je preteklo od tedaj, in kaj smo doživeli? Onim, proti katerim so nas cesarski uradi leta 1848. klicali na pomoč, izročili so ravno ti uradi kasneje vso moč; dali so jim celo priliko tlačiti naš rod. Zvesti Slovenec pa je pozabljen. Ali se res hoče na vsak način vzbuditi prepričanje, da se zvestoba povrača vselej s preziranjem?»

Gospoda moja! V interesu države bilo bi to obžalovati; v interesu države, katera nas bode na jugu še krvavo potrebovala. Zato pa vzdigamo svoj glas, dokler še ni prepozno, in resno pozivljamo vlado, da nas stori deležne ravnopravnosti in da nas štiti samopašnosti naših sosedov. Ako pozna svojo nalogo, ako res ni še s slepoto udarjena, storila bode to. Pot, po kateri se k temu dospé, pa jej je daná. S podobnimi sredstvi, s katerimi štiti nemško manjšino na Češkem,